

Μεγαλοφυχία... κι ένας μυστηριώδης παπάς

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Έρχονται ενισχύσεις με τον καπετάν Νικηφόρο και, ενωμένοι τώρα, περιμένουν τη βουλγαρική επίθεση.

Μα ξημέρωσε η αυριανή, ανέβηκε ψηλά ο ήλιος, ήλθε το μεσημέρι κι εχθρός δε φάνηκε. Νύχτωσε, σκοτείνιασε ο βάλτος, βίγλες μπήκαν παντού, μα κανένας Βούλγαρος δεν πλησίασε.

Η τολμηρή επιχείρηση του Άγρα, και αποτυχημένη ακόμα, τους είχε τρομοκρατήσει. Μια περιπολία, που βγήκε με τον γερο-Πασκάλ και πλησίασε ως κάτω από τις καλύβες τους, έφερε την πληροφορία πως είχαν χάσει και κόσμο πολύ και το ηθικό τους οι Βούλγαροι. Για λίγες μέρες τουλάχιστον θα έμεναν ήσυχoi. Τότε έπεισε ο Νικηφόρος τον Άγρα να κατέβει με τους άλλους πληγωμένους στις Κάτω Καλύβες, να νοσηλευθούν από γιατρό. Άφησε ο Νικηφόρος τον Καπετάν-Παντελή με ολόκληρο σχεδόν το σώμα του, με τον Νίκο, έναν από τους υπαρχηγούς του Άγρα και με όσους άντρες έμεναν γεροί, να προστατεύσουν την Κούγκα και τις διάμεσες καλύβες. Κι εκείνος με τον Άγρα κατέβηκε στην καλύβα του Βαγγέλη, όπου νοσηλεύονταν ήδη οι πρώτοι φθασμένοι βαριά πληγωμένοι.

Ήταν κουρασμένος ο Άγρας και πιασμένος από την ακινησία της πλάβας. Τον δέχθηκαν οι άντρες με συγκίνηση. Μεσ στην καλύβα, τέσσερις χωρικοί ζεσταίνονταν γύρω στη φωτιά. Δε σηκώθηκαν σαν μπήκε ο Άγρας, ούτε χαιρέτισαν. Με απορία είδε ο Άγρας πως ήταν δεμένα τα χέρια τους. Αναγνώρισε τους χωρικούς που είχε συλλάβει στο Ζερβοχώρι.

- Γιατί τους έχετε δεμένα τα χέρια; ρώτησε θυμωμένος.

- Γιατί γυρεύουν να μας φύγουν, αποκρίθηκε ένας από τους άντρες. Αυτός εδώ, δείχνοντας τον πιο χοντρό, πήδηξε στο νερό και είδαμε και πάθαμε να τον ξαναβρούμε μες στα καλάμια. Τους δέσαμε και ησυχάσαμε.

Ο Άγρας σίμωσε τους αιχμαλώτους.

- Γιατί γυρεύετε να φύγετε; ρώτησε. Δε σας καλομεταχειρίζονται εδώ;

Κανένας δεν αποκρίθηκε.

- Κάποιος να μεταφράσει... φώναξε ο Άγρας.

- Μπα, καπετάνιε, όλοι ξέρουν ελληνικά, είπε ο Μιχάλης, που πληγωμένος στο στήθος είχε έλθει από την πρώτη ώρα στις Κάτω Καλύβες.

- Γιατί δεν απαντάς; ρώτησε ο Άγρας τον χοντρό, που με γερμένο το κεφάλι τον

κοίταζε κάτω από τα βαριά του βλέφαρα.

Πάλι αυτός δε μίλησε. Ένας, νέο παιδί ακόμα, κάθουνταν παράπλευρα. Είχε κλάψει πολύ και ήταν ακόμα κόκκινα τα μάτια του. Τον ρώτησε ο Άγρας:

- Γιατί κλαις; Σου έκαναν κανένα κακό;

Χαμηλόφωνα αποκρίθηκε αυτός:

- Εσείς θα μας βασανίσετε και θα μας σκοτώσετε!

- Ποιος σου είπε πως θα σας σκοτώσουμε; ρώτησε ο Άγρας.

- Ο Τόμαν Παζαρέντζε, αποκρίθηκε ο νέος δείχνοντας με το πηγούνι του τον χοντρό κοντά του.

- Εσύ είσαι ο Παζαρέντζε; ρώτησε ο Άγρας. Έχεις γυναίκα μια Σόνια;

Ο Παζαρέντζε δεν αποκρίθηκε. Από κάτω από τα βλέφαρά του κοίταζε με μίσος τον Άγρα.

- Εμείς δε βασανίζουμε και δε σκοτώνουμε, είπε γλυκά ο Αρχηγός. Και όχι μόνο δε σκοτώνουμε, μα κι ελεύθερους θα σας αφήσουμε. Αρκεί να μας υποσχεθείτε πως δε θα σηκώσετε πια τουφέκι εναντίον μας.

Ταράχτηκαν οι αιχμάλωτοι. Ένα δυο θαύμασαν, οι τρεις υποσχέθηκαν, ο νεότερος άρχισε πάλι να κλαίει. Μόνος ο Παζαρέντζε δε μίλησε. Ο Άγρας φώναξε έναν χωρικό, τον Στέλιο.

- Πάρε τους και τους τέσσερις με μια μεγάλη πλάβα, πρόσταξε. Θα τους βγάλεις στην ξηρά. Λύσετέ τους τα χέρια...

Και παίρνοντας χώρια τον Τυλιγάδη:

- Πήγαινε μαζί τους, του είπε χαμηλόφωνα, μη συμβεί τίποτα στον δρόμο. Σου

ιά πρόσθεσε: Δέσε τους τα μάτια, πέρασέ τους Παναγιώτη και βγάλε τους στη Γιάντισστα. τα.

περίμενε να μπου οι άνδρες στην πλάβα. Και σαν είδε όλους τους αιχμαλώτους στις βάρκες, είπε του Παζαρέντζε:

- Πες της Σόνιας πως εμείς οι Έλληνες της στέλνομε πίσω τον άντρα της. Να μην το ξεχάσει, αν πέσουν δικοί μας στα χέρια της.

Και πρόσταξε να τους δέσουν τα μάτια. Σιωπηλά κοίταζε τις βάρκες που έφευγαν. Τον πλησίασαν ένα-δυο άντρες του. Ήσαν συγκινημένοι.

- Κάνε, λέει, το καλό, και ρίξ' το στο γιαλό, είπε ο Μιχάλης.

- Ξεχνάς όμως, καπετάνιε, πως έχεις να κάνεις με αρκούδες που θα σε σχίσουν, πρόσθεσε άλλος.

Συλλογισμένος είπε ο Άγρας:

- Ο νέος που έκλαιγε δε θα μας ξαναχτυπήσει. Αν κερδίσουμε μια ψυχή, λίγο το 'χεις;

- Και ο Παζαρέντζε;

- Αυτός λέω κι εγώ πως είναι διάβολος.

- Γιατί τον άφησες να φύγει;

Ο Άγρας σήκωσε τους ώμους.

- Έτσι, είπε.

Γέλασε και πρόσθεσε:

- Ας πάει στα χαμένα μια συγχώρηση.

Μπήκε στην καλύβα.

- Πού είναι ο γιατρός; ρώτησε. Πονεί το άτιμο το χέρι μου. Ήταν εκεί εγκατεστημένος κιόλα ο γιατρός. Ήταν εμπειρικός, φερμένος από τα νότια ελληνικά χωριά του Βάλτου, γεμάτος καλή θέληση, αλλά με πρωτόγονες γιατρικές γνώσεις.

Μπήκε στην καλύβα, έγδυσε τον Άγρα, κι εξέτασε τον ώμο και το χέρι του. Μια σφαίρα του είχε πάρει ένα δάχτυλο του αριστερού χεριού και άλλη είχε περάσει τον δεξή του ώμο και είχε βγει από τη ράχη. Αυτή ήταν η σοβαρότερη πληγή, και ο κομπογιαννίτης γιατρός άρχισε να του περνά φιτίλια μες στην πληγή, χωρίς ν' αφήσει και το τσιγάρο που κάπνιζε.

- Πες του να το πετάξει, και να καθαρίσει πρώτα τα χέρια του, είπε αγαναχτισμένος ο Νικηφόρος χαμηλόφωνα του Άγρα.

Μ' αυτός χαμογέλασε.

-Δε βαριέσαι, του αποκρίθηκε αδιάφορα. Εμείς είμαστε αντάρτες. Και ο καπνός δεν πείραξε ποτέ κανένα.

Και άφησε το γιατρό να τον γιατροπορέψει όπως ήξερε.

Η πληγή του Άγρα δεν κλείνει. Ο γιατρός δεν μπορεί να κάνει τίποτα. Έτσι, μετά από επιμονή του καπετάν Νικηφόρου, αποφασίζεται η μεταφορά του στη Θεσσαλονίκη. Κάτι τέτοιο όμως μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη σύλληψή του από τους Βουλγάρους. Έτσι, ο αρχηγός ζητάει τη βοήθεια του Χαλίλμπεη. Μεταμφιεσμένος σε Τούρκο και με τη συνοδεία του μπέη και του Αποστόλη, φθάνει στη Θεσσαλονίκη και οδηγείται στο ελληνικό προξενείο, δίπλα στη σημερινή Μητρόπολη Θεσσαλονίκης. Εκεί, ο Αποστόλης βρίσκει την ευκαιρία να γνωρίσει τον Γενικό Πρόξενο, τον Λάμπρο Κορομηλά, και μαζί με τον αρχηγό του να οδηγηθεί για διανυκτέρευση στο σπίτι του γιατρού.

Αφού περνούν λίγες μέρες έτσι, φθάνει στο σπίτι του γιατρού η κυρία Ηλέκτρα και ειδοποιεί τον Άγρα ότι τα πράγματα δεν είναι ιδιαίτερα καλά στη λίμνη. Αυτός δεν κάθεται ν' ακούσει άλλα. Σηκώνεται αμέσως κι επιστρέφει στην Κούγκα, όπου βρίσκει να τον περιμένει μια μεγάλη καλύβα, δώρο των παλικάριών του σ' αυτόν. Καταλαβαίνει ότι δεν μπορεί να υπερασπιστεί την Κούγκα μόνος του. Έτσι, στέλνει τον Αποστόλη στους άλλους οπλαρχηγούς του Βάλτου για ενισχύσεις. Ο καπετάν Νικηφόρος φεύγει αμέσως, για να συναντήσει τον Άγρα, αλλά συγχρόνως στέλνει τον Αποστόλη στη Θεσσαλονίκη, για να πάρει την έγκριση αυτής της πράξης από το Προξενείο. Πραγματικά, αυτός πηγαίνει στο Προξενείο κι από κει του αναθέτουν άλλη αποστολή. Πρέπει να οδηγεί στον Βάλτο

*δασκάλα
μ' έναν*

ένα αγοράκι οκτώ δέκα χρονών. Έχωσε το κεφάλι του μεταξύ της μισανοιγμένης πόρτας και της γερόντισσας, είδε τον Αποστόλη καθισμένο πλάι στο τζάκι και του έγνεψε.

– Έλα αμέσως, του είπε μισοψιθυριστά. Σε θέλει η κυρία Ασπασία.

Ο Αποστόλης πετάχτηκε πάνω και, περνώντας την κερα-Βασίλω που έτρεμε ακόμα, βγήκε στον δρόμο.

– Πού είναι; ρώτησε χαμηλόφωνα.

– Στο σχολειό. Καθάριζα την τάξη και ήρθε και μου είπε να τρέξω να σε φέρω. Κι έτρεξα, αποκρίθηκε το παιδί.

Μαζί μπήκαν στην αυλή του σχολείου. Στην πόρτα παρουσιάστηκε η κυρία Ασπασία και κράτησε μισοκλειστό το πορτόφυλλο.

– Ευχαριστώ, Τάκη, δε σε θέλω πια, τρέχα σπίτι, είπε στο αγοράκι.

Κι έμπασε τον Αποστόλη μόνο κι έκλεισε την πόρτα.

Η κάμαρα φωτίζονταν από ένα κερί που έκαιε στο μοναδικό τραπέζι, εμπρός σε μια ψάθινη καρέκλα, που ήταν η έδρα της δασκάλισσας.

Στο κούφωμα του παραθύρου κάθουνταν ένας παπάς με πυκνή μαύρη γενειάδα. Το καλυμαύκι του κατέβαινε ως τα φρύδια του, μαύρα και δασιά, που σκίαζαν τα μάτια του, μεγάλα, γεμάτα φωτιές και φοβέρες. Κάθουνταν ακίνητος στο βαθούλωμα του παραθύρου, μα το βλέμμα του από την πόρτα γύριζε στο παράθυρο και από το παράθυρο στην πόρτα.

Είναι ο Αποστόλης ο οδηγός, είπε η κυρία Ασπασία σιμώνοντας.

Με το δάχτυλο έδειξε ο παπάς το παράθυρο.

– Και ο μικρούλης ποιος ήταν; ρώτησε.

– Ο Τάκης; Μην τα ρωτάτε! Είναι ορφανό. Δεν έχει κανένα στον κόσμο. Τον πήρα στο σπίτι μου και τρώγει ό,τι τρώμε μεις, η μάνα μου κι εγώ, αποκρίθηκε η κυρία Ασπασία.

– Είναι Κουλακιώτης;

– Τον κάναμε Κουλακιώτη. Από πού είναι, καλά-καλά δεν ξέρω. Ήταν με Βουλγάρους αρκουδαραίους, ξυλοκόπους, καρβουνιάρηδες, κι εγώ δεν ξέρω τι. Σαν

πέρασε πέρσι τον Απρίλιο ο καπετάν Μπούας με τον καπετάν Ακρίτα τον Αλιάκμονα, στο πέρασμα της Κόκοβας, εκεί κοντά στο μοναστήρι του Προδρόμου, βρέθηκε ο μικρός με τους Βουλγάρους που πιάσανε οι καπεταναίοι. Έγινε ένα δυστύχημα, βούλιαξε το καράβι, μια σχεδία δηλαδή, στο πέρασμα της Κόκοβας...

- Ξέρω, διέκοψε ο παπάς σουφρώνοντας τα φρύδια του.

- Και πνίγηκε ολόκληρη η βαρκαδιά. Ήταν όλοι Βούλγαροι. Γλίτωσε μόνον ο μικρός, που δεν ήταν στο καράβι απάνω, και τον πήγαν τότε στη Μονή του Προδρόμου, κάπου νότια, εκεί κοντά...

- Ωστε είναι Βουλγαράκι;

- Όχι, είναι δικός μας. Τον κλέψανε, φαίνεται, οι Βούλγαροι, σε κάποια σφαγή...

- Ποια σφαγή; αναφώνησε ο παπάς. Και σηκώθηκε ξαφνικά ταραγμένος.

Ήταν πολύ ψηλός, λιγνός, ξερακιανός. Τα γένια του φαίνονταν πολύ βαριά για το λιγνό του πρόσωπο, όπου γυάλιζαν όλο φωτιές τα μάτια του.

- Μη με πολυρωτάτε, αποκρίθηκε η δασκάλισσα. Μου το 'φεραν μια μέρα, το λυπήθηκα και το πήρα σπίτι μου. Μα το γνωρίζετε; Γιατί ρωτάτε;

- Γιατί γυρεύω το χαμένο παιδί του... κάποιου φίλου μου, αποκρίθηκε ο παπάς - μια στιγμή κοντοστάθηκε.

Και παραμερίζοντας τον αέρα με μια γοργή κίνηση του χεριού του, εξακολούθησε:

- Μα θα τα ξαναπούμε. Τη δουλειά μας πρώτα. Αποστόλη, ξέρεις να με πας νύχτα στην Κάλιανη;

- Στο χωριό;

- Στην εκκλησία.

- Ξέρω. Είναι πάνω από το δρόμο, λίγο απόμερα, αποκρίθηκε ο Αποστόλης.

- Πώς θα περάσουμε τον Λουδία;

- Με μονόξυλο.

- Θα βρούμε και;

- Βρίσκομε, είπε ο Αποστόλης.

Κοίταζε τον παπά και δίσταζε. Ποιος ήταν και τι γύρευε; Και ποιος τον πρόσταζε

να πάγει μαζί του;

Η κυρία Ασπασία είδε και κατάλαβε τη δυσπιστία του. Χαμηλόφωνα του είπε:

- Διαταγή του Κέντρου. Θα πας.

Σήκωσε πάλι τα μάτια ο Αποστόλης και αντάμωσε τα μεγάλα μαύρα μάτια του παπά.

Χαμογέλασε ο ιερωμένος και τα γένια του κούνησαν παράξενα, μονοκόμματα. Σιγά είπε:

- Το μήνυμα του κυρίου Ζώη, του Προξενείου. Κλειδί... Κρυφή... Κατάλαβες;

- Κατάλαβα, είπε ο Αποστόλης.

Σύντομα και βιαστικά αποχαιρέτισε την κυρία Ασπασία κι έφυγαν.

Ήταν νύχτα σκοτεινή. Ο κακοπατημένος, για πεζούς μόνο και μουλάρια, δρόμος, λασπωμένος, όλο λάκκους, γλιστρούσε κάτω από τα πόδια, που συχνά βουτούσαν στον βούρκο ως τον αστράγαλο.

Πήγαιναν σιωπηλοί, παπάς και Αποστόλης, ο πρώτος βαστώντας ψηλά το ράσο του, ο δεύτερος λαφρύς κι ευλύγιστος, με την ακούμπωτη κάπα του ριγμένη στους ώμους.

Ήταν σκοτεινή νύχτα. Μα τα γατίσια μάτια του Αποστόλη έβλεπαν τη νύχτα όσο και την ημέρα. Με περιέργεια παρατήρησε τις αρβύλες του παπά, χοντρές, γερές, από την πόλη αγορασμένες, που δεν ταίριαζαν με τα τουζλούκια και το μακεδονίτικο μπενιβρέκι που φαίνονταν κάτω από το ανασηκωμένο του ράσο. Ήταν μεγαλόσωμος και ξερακιανός. Πρέπει να ήταν χεροδύναμος πολύ. Περνούσε μες στις λάσπες με μεγάλα αποφασιστικά βήματα, που δε θα ήταν εύκολο να τα διακόψεις, αν δεν ήθελε ο ίδιος. Ποιος ήταν και από πού; Ούτε τ' όνομά του δεν ήξερε. Αν ήθελε να του αποτείνει το λόγο, πώς θα τον έλεγε; «Δάσκαλε»; «Πάτερ»;

Το ανήσυχο μυαλό του Αποστόλη δεν ικανοποιούνταν με αόριστους υπολογισμούς και μαντείες. Ήθελε να ξέρει. Τα μάτια του, τ' αυτιά του, τα ρουθούνια του, ήταν ανοιχτά, γρηγορούσαν, έτοιμα ν' αρπάξουν κάθε σημείο που θα τον έβαζε στα ίχνη του μυστηριώδικου παπά. Δουλειά του το είχε κάνει από μικρός να μαντεύει τα πιο κρυφά, να καταλαβαίνει τα πιο ακατάληπτα, να λύνει σκοτεινά προβλήματα. Και τούτος ο παπάς του ήταν πρόβλημα. Σαν φθάσουν στον Λουδία και τον ρωτήσουν πού θέλει να περάσει, ίσως ακούσει τίποτα...

Μα φθάσανε στον ποταμό περασμένα μεσάνυχτα, και ψυχή δε βρίσκουνταν εκεί.
Άρχισε να χιονίζει ψιλά. Στάθηκε μια στιγμή ο Αποστόλης, τάχα σε αμηχανία,
προκαλώντας κάποια κουβέντα και κάποιες ερωταποκρίσεις.

Άκουσε την αφήγηση της ιστορίας

%Baltos_7_Papas%

*Οι εικόνες των διοραμάτων βρίσκονται στο [Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα](#)
στη Θεσσαλονίκη*